

OPONENTNÍ POSUDEK

disertační práce JUDr. Jiřího Feichtingera na téma

„ÚSTAVA pro Evropu“

(145 stran celkově, 139 stran vlastního textu)

I.

K výběru tematiky a jejímu významu

Autor zůstává po přepracování disertační práce u názvu „Ústava“, přičemž si za cíl klade posoudit „ústavněprávní povahu Evropské unie“ a jejích základních dokumentů. Má tím na mysli, jak neschválenou tzv. „ústavní smlouvu“, tak i zakladatelské smlouvy „ve znění Lisabonské smlouvy“ (na str. 4 dole). V tom směru i zamýšlí odpovědět na otázku, nakolik je neschválená smlouva či Lisabonská smlouva „z ústavněprávního hlediska skutečně ústavou“. K tomu záměrně užívá institucionálního a metodologického instrumentária ústavního práva a státovědy.

Ačkoli „Ústava pro Evropu“ zůstala neschválena, tzv. Lisabonská smlouva navazuje na její obsahové pojetí, tudíž oponent spatřuje pokračování vědecké diskuse k oběma dokumentům za aktuální a dále potřebné. Je jistě správné analyzovat zejména smluvní předmět platných smluv, nikoli případné formulační záměry („ústava“) a na tomto základě syntetizovat jisté závěry.

II.

Struktura práce, její návaznost, přehlednost

Disertační práce je členěna v zásadě do 9 (devíti) částí.

Části první a druhou (str. 8 až 20) lze považovat slovy názvu části první „Nástinem vývoje Evropské unie“, když postupně autor zvýrazňuje důležité jednací summity (Nice, Laeken, Lisabon) až k ratifikaci Lisabonské smlouvy.

V části třetí (str. 21 až 35) se autor zabývá ústavně právním obsahem „reformních smluv“. V tomto rámci posléze popisuje strukturní obsah „ústavní smlouvy“, Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. V souvislosti s pojednáním o preambuli Lisabonské smlouvy autor vcelku neorganicky blíže komentuje zakotvení křesťanského náboženství (str. 24 až 28), a to na úkor jiných hodnot. Přehled samotného obsahu smluv je již v zásadě jen přehledem strukturních názvů.

V části čtvrté „Ústava a konstitucionalismus“ (str. 36 až 42) autor rozebírá historický vývoj ústavnosti (pojem `ústavy, pojetí konstitucionalismu), aby prostřednictvím „podobnosti ústavního vývoje Evropské unie s britským“ našel „ve vnější podobnosti charakteru soudního rozhodování“ (str. 39 dole). V části páté „Suverén a suverenita“ autor na str. 46 až 54 posuzuje legitimitu přijímání, jak smlouvy ústavní, tak smlouvy Lisabonské, resp. vztah suverénních členských států a Evropské unie.

V části šesté (str. 55 až 91) doktorand posuzuje otázku, zda a nakolik je Evropská unie státem, přičemž jako definiční kritérium staví zejména tzv. tříprvkovou definici státu (území, obyvatelstvo, státní moc) – viz str. 58 až 81.

Část sedmá (str. 92 až 110) je věnována orgánům a institucím Evropské unie. Nazvána „Formou státu a vlády“, když v obsahu „forma státu“ (dle doktríny obecné státovědy) není vůbec dotčena.

Formu státu aplikovanou na Evropskou unii pak autor řeší v části osmé (str. 111 až 125) jako „Vertikální uspořádání Evropské unie“. Zde se posléze zabývá různými institucionálními indikátory „seskupení států“, zejména zjišťování federativních a konfederativních prvků Evropské unie.

Ochrana lidských práv (str. 126 až 136) jako část devátá pak do značné míry obsahově uzavírá řešitelskou podstatu práce.

Celkově lze po formální stránce strukturní obsah práce akceptovat, když postupným posuzováním dokumentů a indikačních prvků jejich obsahu spěje k „Závěru“ (na str. 136 až 139) až Hamletovskou otázkou „Stát nebo ne?“

III.

Užité metody při zpracování tématu

Práce obsahuje nepochybně část nezbytné historiografie i (zbytečného) popisu smluvních dokumentů. Tam, kde se dá vědecko-odborně posuzovat (část pátá až osmá), staví na manuálu obecné státovědy, kdy induktivní metodou založenou na konfrontaci monograficko-učebnicových pojetí (suverenita lidu, definice státu, forma vlády, forma státu) dospívá k určitým závěrům o charakteru ústavnosti, resp. státnosti Evropské unie. Výstupy (str. 43, str. 122, a nakonec na str. 136) tak mají povahu jisté komentované dedukce.

IV.

Užitá literatura, její zhodnocení a práce s ní

Z hlediska pramenů užitá literatura (103 zdrojů uvedených na str. 140 až 145) lze dle kvantity i titulů hodnotit okruh literatury i autorů za standardní (Pavliček, Klokočka, Holländer, Filip, Malenovský, Potočný, Pítrová, Syllová a další), ze zahraničních taktěž (Dahl, Doehring, Chantebout, Lenaerts, Pernthaler, apod.).

Citační „podčarová“ a odkazová úroveň práce však nemá potřebnou kvalitu, když zejména tam, kde literatury užívá, v odkazech neupozorňuje na tvrzení přejatá či vlastní (závažný problém je „citace citací“, např. str. 44, 73 dole). Dále je též třeba autorovi vytknout, že polemika s názory na „http:www....“ není polemika s vědeckým zdrojem (str. 94 dole, str. 102 taktěž).

Vážnou a problematickou otázkou práce je dokladování vlastních názorů autora a převzatého textu. Nejen skutečnost, že celé partie práce neobsahují žádný odkaz (např. str. 58 až 70), ale samotný strukturovaný, až „učebnicový charakter“ textu by mohl dávat tušit původní zdroj. Na okraj oponent podotýká, že poměr počtu zdrojů užitá literatura (103) a skutečně citovaných titulů (ne více než 20) je výmluvný až kritický.

V.

Hodnocení zpracování obsahových otázek tematiky

Autor, jak z rozboru formálního obsahu práce vyplývá, se v určitých průběžných závěrech v práci snaží dosáhnout na odpověď, která by definovala Evropskou unii jako útvar svého druhu a mocenské struktury svého druhu. V samotném závěru (str. 139 nahoře) pak konstatuje, že EU jako celek nelze považovat „za celek s kvalitou státní formy“. Dovojuje tak ze skutečnosti (v práci autorem tvrzené), že se obyvatelé s touto organizací neztotožnili (deficit demokratického společenského konsensu).

Autor považuje (po přijetí Lisabonské smlouvy) Smlouvu o založení Evropské unie a Listinu základních práv EU (na str. 44 nepřesný název jinak) za „ústavu v materiálním smyslu“. Vstup do Evropské unie pak komentuje tak, že „není nedovoleným omezením suverenity členských států“. Konstatování o tom, že „nestabilita unitárního zřízení Československa vedla nejprve k federalizaci Československa..... a i k jeho rozpadu“ (str. 66 dole) lze považovat za zcela vytržené z kontextů a bez argumentů.

Za zcela závažné lze pak považovat konstatování doktoranda v tom smyslu, že „Evropská unie vykazuje státní moc z hlediska státovědného“, s okamžitým konstatováním, že Evropská unie nesplňuje podmínky „tříprvkové definice státu“ dle G. Jellinka, a to z důvodu absence „státního“ či „státotvorného“ obyvatelstva (str. 81 až 82). Tento určitý rozpor společně s vyhraněným konstatováním v závěru práce (výše viz odkaz na str. 139) nedává přesvědčení o důkladném pohledu na Evropskou unii, kdy východiska rozboru jsou ústavněprávní a státovědná a finální závěr je zcela politologický. Navíc, je-li „EURO“ jako společná měna indikátorem „prvků státu“ (viz „exkurz“ na str. 82 nahoře), když je autor posuzuje podle vztahu obyvatelstva (str. 85), je třeba taktéž průkazněji osvětlit.

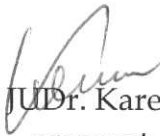
VI.

Závěrečné hodnocení práce

Téma práce je bezesporu teoreticky náročné a samozřejmě jej lze zpracovat z různých hledisek. Doktorand postupoval jistými metodami popisu i vědecké indukce (konfrontace institucionálních termínů vědy a smluvních textů) a práce je tak určitou výpovědí. Za nedostatek lze považovat to, že autor nepolemizuje s názory literatury, ani je zvláště nekonfrontuje. Pozitivem je přehlednost práce (ale i díky její částečné „beletričnosti“).

Práce je vzhledem ke svému přepracování posunem, a zejména zcela aktualizovaná. Především na základě tohoto argumentu ji **doporučuji k obhajobě**, při níž pak bude záležet nejen na zásadní reagenzi doktoranda na komplex otázek (výše ad V.), ale taktéž, jak se posuzovatelé vypořádají se standardem nedostatků formálně-citačního a literárně-zdrojového charakteru.

V Plzni dne 3.6.2011

Prof. nzw. et Doc. JUDr. Karel Klíma, CSc., dr. hab.
oponent